

Het Hollandse meisje van Liotard

Exceptionele aanwinst voor Rijksmuseum Amsterdam

Portret van Jean-Etienne Liotard in Turkse dracht
Carlo Gregori
(toegeschreven aan) naar Jean-Etienne Liotard
1752-62. Gravure, ingekleurd, 287 x 183 mm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

Portret van Marie Fargues, echtgenote van de kunstenaar
Jean-Etienne Liotard
1756-58. Pastel op perkament, 103,8 x 79,8 cm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

'La liseuse' (Marianne Lavergne, een nicht van de kunstenaar)
Jean-Etienne Liotard
1746. Pastel op perkament, 54,5 x 43 cm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

Niets is zo'n vertrouwde gewoonte als jezelf een kopje koffie inschenken aan het ontbijt. Dagelijks drinken we in Nederland dan ook zo'n zesenhalf miljoen liter, waarmee we tot de top vijf van 's werelds grootste koffiedrinkers behoren. Misschien is dit dan ook een van de redenen waarom *Hollands meisje aan het ontbijt* zo tot de verbeelding spreekt. Natuurlijk is er sinds het midden van de 18de eeuw het een en ander veranderd: de kleding, het stoofje, de koffiepote met het kraantje en niet in de laatste plaats de rust waar we tegenwoordig soms zo naar verlangen. Maar het ritueel en de eenvoud van het Hollandse burgerlijke interieur zijn heel herkenbaar.

Dankzij de koffieplantages van de VOC op Java was Amsterdam aan het begin van de 18de eeuw het wereldcentrum van de koffiehandel, en toen Jean-Etienne Liotard dit schilderij tijdens zijn bezoek aan de stad in 1756-57 vervaardigde, was de drank al geheel ingeburgerd.

De in Genève geboren Liotard (1702-1789) had zijn grote weldoener William Ponsonby, de latere graaf van Bessborough, die dit schilderij in 1774 zou verwerven, ook boven een kopje koffie in Rome ontmoet. Liotard reisde als pastel-portretist door Italië en Ponsonby was op zijn *grand tour*. Ze raakten bevriend en maakten samen reizen, onder andere in 1738 naar Constantinopel. Daar liet Liotard zich het fantasierijke Turkse uiterlijk inclusief lange baard aanmeten, dat hem later de bijnaam 'the Turkish painter' opleverde.

In de krap twintig jaar hierna werd Liotard een van de grote en meest gezochte portretschilders van de aristocratie van Europa. In een uniek helder palet wist hij tegelijk afstandelijk en indringend zijn vele opdrachtgevers in pastel te vereeuwigen. Zijn eerste bezoek aan Nederland in 1756 zou zijn leven en kunst voorgoed veranderen. Hij trouwde er na een jaar met een Amsterdams meisje, Marie Fargues, net als hij hugenoot. En als echtgenoot ontdeed hij zich van zijn excentrieke baard. Maar hij werd er ook verliefd op de Noord-Nederlandse 17de-eeuwse schilderkunst, vooral op die van de toen nog weinig bekende mees-

Uitzicht op het Mont Blanc-massief vanuit het atelier, met zelfportret
Jean-Etienne Liotard
1765-70. Pastel op perkament, 46 x 59,7 cm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

Portret van graaf Franceso Algarotti
Jean-Etienne Liotard
1745. Pastel op perkament, 42 x 32,5 cm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

ters die zich specialiseerden in het schilderen van huiselijke interieurs, zoals Vermeer en De Hooch, en de kerkinterieurschilders Saenredam, Van Vliet en De Witte. Hij slaagde erin om tijdens zijn verblijf in dit land een collectie van ruim zestig Hollandse meesters bijeen te brengen.

Liotards artistieke sympathie voor de ingetogen en afgemeten composities van de Hollandse 17de eeuw komt nergens beter tot uiting dan in dit schilderij, dat hij zelf de titel *A Dutch Girl at Breakfast* gaf. Het getuigt bij uitstek van Liotards fascinatie voor de schilderkunst van de Gouden Eeuw. Niet alleen de sobere kleurstelling, de nadruk op stofuitdrukking en het 17de-eeuwse schilderij van een kerkinterieur in de achtergrond, ook het feit dat het stuk in olieverf geschilderd is – terwijl Liotard doorgaans in de pasteltechniek werkte – was waarschijnlijk een rechtstreeks gevolg van zijn confrontatie met de Hollandse meesters uit die tijd.

PASTELS

Met zo'n twintig pastels die afkomstig zijn uit de nalatenschap van de kunstenaar en die in 1873 door zijn nazaten zijn geschonken, mag de Liotard-verzameling van het Rijksmuseum tot de beste van de wereld worden gerekend. Onder de pastels bevindt zich het recent geïdentificeerde portret van Liotards echtgenote, het zelfportret voor een landschap en *La liseuse*. Er ontbrak echter een schilderij in olieverf, een techniek die Liotard betrekkelijk zelden maar met groot succes heeft beoefend: er zijn maar zo'n dertig olieverfschilderijen van zijn hand bekend, waarvan er tot de recente aankoop niet één in Nederland was.

derijen van zijn hand bekend, waarvan er tot de recente aankoop niet één in Nederland was.

In 2002, toen *Hollands meisje aan het ontbijt* als langdurig bruikleen in de National Gallery in Londen kwam, hoopte ik stilletjes het ooit in het Rijksmuseum te zien hangen. Het is zo mooi, zo 18de-eeuws en tegelijk zo'n tijdloos beeld, het straalt zo'n rust uit en laat zo onverbloemd Liotards liefde voor de Nederlandse schilderkunst van de Gouden Eeuw zien. We moesten nog veertien jaar wachten, maar nu is het gelukt dankzij de inzet en steun van de Vereniging Rembrandt en vele anderen!♦

Taco Dibbits
Hoofddirecteur Rijksmuseum

Hollands meisje aan het ontbijt

Jean-Etienne Liotard
1756-57. Olieverf op doek, 46,8 x 39 cm
Bijdrage: € 1.362.000, waarvan € 681.000 uit het Nationaal Fonds Kunstbezit
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

Aankoop dankzij de Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Nationaal Fonds Kunstbezit, BankGiro Loterij, Mondriaan Fonds, VSBfonds, Rijksmuseum International Circle, en via het Rijksmuseum Fonds: Fonds De Haseth-Möller, LOBA Fonds, Nan van Andel Fonds, Marjon Ornstein Fonds, Elles Nansink Fonds, giften uit nalatenschappen en een aantal anonieme schenkingen.
